

Fidels a Fidel Aguilar

Fidel Aguilar, nascut ara fa cent anys, va viure una existència fosca i greu. Fill de la Cort-Reial, tenia el pis al carrer de la Força i el taller a la pujada del Rei Martí. Fins allà li arribaven els corrents estètics moderns a través dels llibres i revistes que li mostraven Xavier Montsalvatge i Rafael Masó. Autodidacte absolut, va acumular les herències ancestrals i les informacions d'última hora per emmotllar-les a la seva pròpia vivència personal.

Quan Fidel va morir, als 22 anys, víctima d'una perforació d'estómac, Rafael Masó va dir que, si hagués viscut més temps, hauria estat «el més gran artista que la nostra ciutat hauria tingut». De fet, no li va caldre viure més anys per ser-ho. Mig segle després, Alexandre Cirici afirmaria rodonament que «Fidel Aguilar és una de les personalitats més importants de la història de l'escultura moderna al nostre país». El posaria al costat dels grans escultors noucentistes, com Casanovas, Clarà i Rebull, i l'emparentaria amb la sòbria i concentrada escultura del volum i de la massa que van prodigar Maillol i Bourdelle. Cirici, doncs, aniria molt més lluny que Masó; per a ell, si Aguilar hagués viscut, podria haver estat tan important i tan reconegut com Bràncusi.

Però Masó va escriure, a més, uns mots sobre la mort d'Aguilar que esdevindrien profètics: «Quanta llavor que no germinarà! Quanta bellesa que restarà ignota! I en lloc d'aquest florir, Girona, veuràs créixer sobre ton si els cards i les espines i els buits valors i les vanes cridòries».

Autoretrat
de Fidel Aguilar.
Dibuix al carbó.

En efecte, a partir de la seva mort física, la presència de Fidel Aguilar es va anar esllanguint. Amb l'erecció d'un monument en honor seu a la Devesa, l'any 1930, va caure sobre la seva memòria un oblit que havia de durar quaranta anys. No va ser fins als setanta que va tornar a sortir el seu nom als papers. Fins al 1972 no es va fer una exposició antològica i no es va materialitzar un acord amb la família per exhibir la seva obra al Museu d'Història de la Ciutat. Fins al 1976 no es va donar el seu nom a una de les sales municipals d'exposicions de la Rambla. Durant tot aquest període, Aguilar fou només una llegenda, i el seu nom, com digué Enric Marquès, «surava vagament en la ciutat» de la llarga postguerra, en la qual, com havia predit Masó, regnaven i dominaven «els buits valors i les vanes cridòries».

Però, enmig del silenci i del menyspreu, sempre hi hagueren uns quants fidels a Fidel. És amb ells que volem connectar ara nosaltres i aprofitar l'ocasió del centenari, que s'escau aquest 20 de juliol, per evocar l'artista i el seu entorn amb l'amplitud i amb el rigor deguts. Ho farem a través d'un dossier que publicarem aviat, i amb el desig d'obtenir que la persona i l'obra del malaguanyat escultor tinguin una presència permanent en l'àmbit cultural de Girona.

La catedral subterrània

Fa dos números que parlàvem, en aquestes pàgines, dels fantasmes literaris que poblen la catedral de Girona. Aportàvem textos de Blanch i Illa, Bertrana, d'Ors, Comadira, Espriu, Gardella, Arbonés i Vivó. Podíem haver-hi afegit aquest paràgraf de Rahola: «Dubtem que pugui experimentar-se enlloc més la impressió de sobirana grandesa d'aquest temple. Veus i resos que moren reviuem novament; els segles parlen amb misteri; la seducció és completa: el temps desapareix i sentiu a manera del ròssec d'una ala invisible que us dona una sensació d'eternitat». I potser ho podríem cloure tot amb aquesta afirmació d'Espinàs: «La catedral de Girona deixa entendre que l'estat natural de l'home és la por».

D'on ve aquesta por? Sobretot, dels fantasmes dels morts; del misteri que s'amaga sota les lloses del temple. A la novel·la *Dies verges*, de Mínguez, els seminaristes temen «que una relliscada, fent cedir el trespol, pugui acarar-los amb les desferres dels sepulcres que trepitgen». No és estrany que, en aquest context, sorgissin tota mena de tenebroses llegendes. Carles Vivó n'ha recollit una segons la qual en el subsòl hi hauria un drac adormit, encarnació de les forces tel·lúriques típiques de les esglésies cristianes edificades sobre temples pagans. Marià Oliver, a la seva monografia sobre la Seu, dóna per fet que el temple pagà va existir, a dalt de tot del turó, erigit en honor de Júpiter, Venus i Minerva. En coincidència amb Pere de Palol, Josep Calzada es mostra més precís: a partir de la pau de Constantí, o es va bastir una primera església o es va utilitzar l'edifici que ja hi havia: el temple pagà dels romans. No es pot dubtar tampoc, segons ell, de l'existència posterior d'una catedral visigòtica, convertida en mesquita pels sarraïns, refeta pel bisbe Teotari i desapareguda del tot amb l'edificació de la seu romànica, també desmuntada al seu torn per construir-hi la gòtica al damunt.

Ara tots aquests enigmes potser es podran aclarir un xic gràcies als prodigis de la tecnologia. Investigadors catalans i francesos han explorat els secrets subterranis de la catedral sense aixecar cap pedra del seu sòl. Ho han fet a través de dos mètodes diferents: el radar de subsòl i el sistema de quadripols electrostàtics, mai no utilitzats fins ara a l'Estat espanyol amb aquest disseny. Es tracta de descobrir i reconstruir les possibles estructures i restes d'interès arqueològic anteriors al temple actual, sense haver de fer cap excavació. Encara que els resultats no es coneixeran fins passat l'estiu, diuen que les prospeccions experimentals han resultat positives. Potser les noves dades acabaran per esbandir els vells fantasmes alimentats per la ignorància i la por. Caldrà vetllar, en tot cas, perquè l'espiral de la curiositat no porti a voler comprovar sobre –i sota– el terreny la realitat de les dades ofertes per la tècnica. Sempre serà millor una catedral misteriosa que una catedral foradada.

La tomba dels prelats.
Xilografia d'Antoni
Gelabert per al llibre
La Seu adorant

NARCÍS-JORDI ARAGÓ